

ТАЈНА ИНФОРМАЦИЈА

О СНАЗИ И СТАЊУ КИНЕСКЕ ДРЖАВЕ

Извештај грофа *Саве Владиславића Рајузинског*, поднет по његовом повратку из Кине, царици Ани. Рагузински је стигао у Русију 1702. године, представљајући се као *ирчки ирјовиц*, иако је илирскога рода. Бавио се трговином у Русији, имао је канцеларију у Архангелску, извозио је робу у Италију и уживајући милостиву благонаклоност Петра Великог који га је ангажовао у многим важним дипломатским пословима, стекао је огромно имање и [високе] * чинове, купио себи титулу грофа у Италији, а Петар га је одликовао чином дворског саветника и поклонио му поседе. У време Катарине Прве упутили су га са великим изасланством у Кину, поверивши му у задатак да оконча спорове и несугласице који су у то време постојали; у октобру 1726. године стигао је у Пекинг, где је остао до маја 1727. године, али без успеха. На граници су Кинези обновили преговоре с њим, да би потом 20. августа заједнички потврдили пређашње споразуме, одредили начин трговине са Кинезима и установили стално место на коме ће се та трговина одвијати у Кјахти [то је до данас остало непромењено] иако су притом поменути и руски каравани који су ишли у Пекинг. Владиславић се вратио у Москву већ у децембру 1728. године; умро је 1738. године у чину тајног саветника. Све податке које је прикупио о Кини унео је, сређене, у извештај који је поднео царици 1731. године. Пуни наслов његовог рукописа гласи: *Тајна информација о снази и стању Кинеске државе, и о дружим стварима, коју је сачинио тајни саветник и кавалер Ордена Свештог Александра, гроф илирски*

* У угластим заградама је наведен данашњи изговор личних имена или топонима као и исправке материјалних грешака у оригиналном тексту Саве Владиславића – примедба редактора за кинески језик, проф. др Радослава Пушића.

Свою Владиславичемъ, бывшимъ въ характеръ чрезвычайнаго посланника и полномочнаго министра при Дворъ Китайскомъ, 1731 г. въ Москвѣ. — «Дерзаю подданныѣше поднести В. И. В.,» говоритъ авторъ въ посвященіи, сочиненную мною трудами малую сію кнѣжку, что могъ въ бытности моеи въ Пекинѣ и при границахъ провѣдать секретно и слышать публично, которая въ себѣ содержитъ отчасти историческое слѣдованіе, отчасти же секретную информацію о силахъ и состояніи Китайскаго государства и о пограничномъ между двумя имперіями состояніи, и мню, что она кнѣжка счастливому В. В. имперію, нынѣ и потомству, для извѣстія не бесполезна, напаче въ томъ, что происходило съ 1680-го до 1729 года, по мое отбытіе съ границъ.» Объясняя далѣе, что прилагаетъ карту пути своего, отъ Москвы до Пекина, и другую границъ Россіи съ Китаемъ, авторъ прибавляетъ: «все рабски прошу повелѣть всемогущѣйше принять, и по времени для В. В. любопытія прочесть, и ежели въ чемъ, яко человекъ, или отъ недовольнаго въ Россійскомъ діалектѣ пекусія, или отъ реляцій, каковы мнѣ были сообщены, безъ вымысла и погрѣшилъ, не положитъ во гнѣвъ, но неисчерпаемымъ Вашего монархескаго милосердія источникомъ великодушно прикрыть.» Въ заключеніе говоритъ авторъ, что объ исполненіи имъ порученнаго ему дѣла были отъ него особыя доношенія. Въ предисловіи указываетъ онъ на подробныя извѣстія о Китаѣ, если кто любопытенъ знать, въ Словарѣ Морери, книгъ І. Ф. Гемелеса, нап. въ Венеціи 1719 г., тамъ же печатанной, въ 1716 г., книгъ іезупта Фореста, и книгъ *падровъ* іезуптовъ нап. въ Анверѣ (Антверпенѣ), а на Русскомъ въ рукописи Спафарія, которую весьма хвалитъ, «кромѣ нѣкоторыхъ фаволь, что можетъ быть самъ не видѣлъ, и какъ отъ другихъ слышалъ, такъ писалъ.» Прежде подробнаго описанія главъ своей книги, говоритъ авторъ: «Я начинаю писать краткую информацію о Китайскомъ имперіи, коликъ могъ разузнать, что вѣрному подданному и министру добросердечному должность зазываетъ подданныѣше поднести своему государю, для скорого понятія, что происходило до порученной мнѣ комиссіи и для предувѣднія о Китайскомъ имперіи, а вѣчто мало и для любопытія, сколько я могъ извѣститься въ моеи бытности при Дворѣ Китайскомъ и при границахъ болѣе трехъ годовъ отъ персонъ искусныхъ и

Сава Владиславић, изванредни посланик и ојуномоћени мислџар при кинеском двору, 1731. године у Москви. – „Осмелио сам се да Вашем Царском Величанству“ – каже аутор у посвети – „предочим ову књижицу која је мојих руку дело и која садржи оно што сам за време боравка у Пекингу и на граници могао јавно да чујем и тајно да походим, која у себи садржи једним делом след историјских збивања, а другим делом тајну информацију о снази и стању кинеске државе и о ситуацији у пограничном подручју између двају царстава, све се уздајући да речена књижица за царство које има срећу да сте му Ви на челу, данас и убудуће, може бити од користи, поглавито по томе што ће [из ње] моћи да се сагледа шта се збивало од 1680. до 1729. године, када сам отишао са границе.“ Објашњавајући потом да прилаже и карту свог пута од Москве до Пекинга и другу карту границе Русије и Кине, аутор додаје: „Покорно молим да наложите да ова књижица буде милостиво примљена и да је, када се Ваше Величанство буде за њу занимало, заиста прочита, али да се притом не наљути на њеног писца јер је он човек недовољно вешт у руском дијалекту, а преноси оно што му је речено, па је отуд можда негде нехотично и погрешно, те се немојте на мене срдити, већ Вас молим да ми Вашом неисцрпном царском милошћу великодушно опростите“. У закључку аутор каже да је доставио засебне извештаје о обављању задатка који му је био поверен. У предговору наводи да се, ако то неког нарочито занима, детаљне информације о Кини могу наћи у Мореријевом лексикону, у књизи И. Ф. Гемелиса написаној у Венецији 1719. године која је тамо и издата, као и у књизи језуите Форестија која је у том истом граду објављена 1716. године и у књизи језуитских отаца издатој у Антверпену, док се на руском језику информације могу наћи у рукопису Спафарија, који овај аутор изузетно хвали, „сем неких прича у које се можда сам није уверио, већ је написао онако како је од других чуо“. Пре но што пређе на детаљно набрајање глава своје књиге, аутор каже: „Почињем да пишем кратку информацију о Кинеском царству, закључујући да верном поданику и добронамерном министру дужност налаже да своме господару поднесе извештај како би овај разумео шта се збивало док сам обављао задатак који ми је поверен упознајући се с Кинеским царством, помало и из радозналости, хотећи да пренесем све оно што сам могао да сазнам за време боравка дужег од три године на кинеском двору и на границама царства, сазнајући понешто од упућених људи који уливају

достоверныхъ.» Мы печатаемъ любопытное сочиненіе Владиславиича съ синска, засвидѣтельствованнаго его рукою и весьма красиво написаннаго. Въ концѣ его отмѣчено: «Такова оригинальная книжца съ приобщеніемъ двухъ ландкартъ подпесена Е. И. В. въ кабинетъ графомъ Владиславиичемъ, Декабря 27 дня 1731 года, въ Москвѣ». — Р. Р. В.

ГЛАВА I.

О родословіи Китайскаго имперіи.

Начало сего имперія хотя гораздо темно и полно баснями, однакожь признавается чрезъ слѣдующія знаменованія:

Пишутъ, что первый владѣтель Китая былъ *Футео*, Фокви или Фоки, который началъ государствовать прежде Р. Х. въ 2952 году, и что съ восьмью или девятью принцами выбранными владѣль онымъ государствомъ 737 лѣтъ, даже до Таміу, который въ 2207 г. вступилъ на престолъ и учинился самодержцомъ, сочипа оный наследнымъ своей фамиліи.

1. *Хіа*. Сія фамилія издала 17-ть императоровъ Китаю и владѣли лѣтъ 458, дождеже *Кинтамъ*, выгнавъ *Кіе*, послѣдняго вышереченной династіи, за непорядки и ослабленія ихъ управленія, утвердилъ свою

2 фамилію *Ксамга*, которая издала 28 императоровъ, во время 644 лѣтъ, изъ которыхъ послѣдній, *Кею*, привлекиши на себя гнѣвъ народа за чрезмѣрное свое свирѣпство, отчаявся, сжегъ себя въ своей палатѣ.

3. *Вуамъ*, или Вувамъ, восшелъ на престолъ съ своею фамиліею *Ксва*, издалъ 35 императоровъ во время 874 лѣтъ. Подъ сею династіею начали Татары досаждаютъ Китайцамъ съ нападеніями и грабежемъ.

4. *Квамъ-Сіамъ* ввелъ фамилію *Чина*, которая владѣла четырьмя принцами 43 года. Ксіоамти, сынъ названный вышеписаннаго *Квамъ-Сіамъ*, построилъ

поверење.“ Објављујемо ово занимљиво дело Саве Владиславића према тексту који је он својом руком оверио и лепим га рукописом исписао. На крају текста стоји напомена: „Ову оригиналну књижицу, уз додатак двеју земљописних карата, предао је царском кабинету Њ. Ц. В. гроф Владиславић, дана 27. децембра 1731. године у Москви“. – Р. Р. В. [Редакција *Руској весника*].

ГЛАВА I

О родослову Кинеској царсџива

Иако је почетак овог царства веома неизванстан и пун митова, следеће је остало забележено.

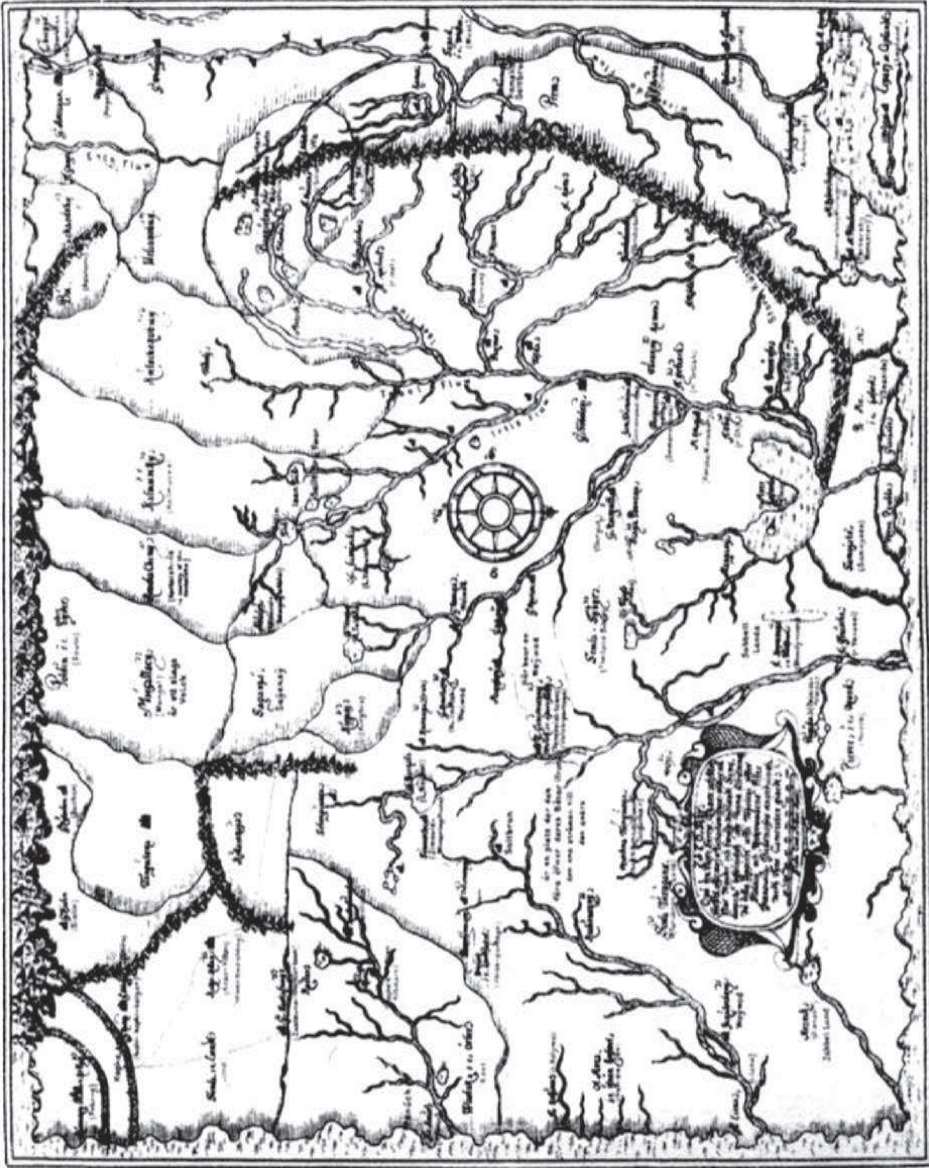
Према писаном предању, први владар Кине био је *Фуџео*, *Фокви* или *Фоки* [Фуси] који је државом владао пре Христовог рођења 2952. године и да је преко осам или девет одабраних принчева владао том државом 737 година, све до владара по имену *Тамју* [Да Ју] који је 2207. године ступио на престо и прогласио се инокосним владаром, а своју породицу наследним владарима.

1. *Хија* [Сја]. Из те породице поникло је седамнаест кинеских царева који су владали 458 година, све док *Кимџам* [Танг] није свргао *Кијеа* [Лу Гуеи], последњег владара из наведене династије због немира и слабљења управе царством и док није учврстио владарски положај своје

2. породице *Самџа* [Шанга] из које је поникло 28 царева који су укупно владали 644 године, од којих је последњи, *Кеју* [Чоусин], наукао на себе народни гнев због превелике своје суровости, па се у очају спалио у своме дворцу.

3. *Вуам*, или *Вувам* [Ву], довео је на престо своју породицу *Кева* [Чоу] из које је поникло 35 царева и који су владали 874 године. За власти те династије Татари су почели да нападају и пљачкају Кинезе.

4. *Квам Сијам* [Јинг Ченг] увео је у трон породицу *Ћин* [Ћин] која је имала четири принца и укупно владала 43 године. *Сјао Амџи* [Сјао Ерди], син реченог Квам Сијама [Јинг Ченг] изградио је [→]

„Мапа Кине на крају света од Русије“ војводе Годунова из 1667. године, направљена према исказима путника. Та мапа је изгубљена. Ово је копија коју су позајмили и прертали Швеђани 1669. године

славную стѣну, длиною малымъ чѣмъ меньше 3000 верстѣ, вышиною въ 10 аршинѣ, толщиною около 6 аршинѣ, которая окружаетъ большую часть имперіи, для удержанія набѣговъ Татарскихъ, непрестанно досаждающихъ Китайцамъ; укрѣпилъ оную стѣну частыми башнями, четверугольными, по старинному, одна въ виду другой чрезъ всю длину, какъ на мѣстѣ равномъ, такъ и по вершинамъ невозможныхъ горъ, что и нынѣ видно; наполнилъ оную миліономъ солдатъ для пресидія. Сіе строеніе окончено въ пяти токмо лѣтъхъ, употребля третію часть своихъ подданныхъ въ работу изъ всего государства, что около 60 миліоновъ работниковъ повсягдно работали.

5. *Каоцу*, прежде называемый *Леунамъ*, учредилъ свою фамилію *Гана*, которая съ 25 императорами владыла 426 лѣтъ. Подъ императоромъ Венги, третіимъ сей фамиліи, вымышлена бумага писчая, 173 лѣта кругомъ прежде Р. Х., также и печатаніе книгъ. Вути, пятый императоръ, расширилъ завоеваніе свое въ Татарію и въ Индію, по ту сторону Гапга рѣки, покоривъ Пегу и другія государства, съ употребленіемъ пушекъ, во время его вымышленныхъ, кругомъ 140 лѣтъ прежде Христа. Въ первомъ году 11-го императора сей фамиліи, называемаго *Гіао нимти*, родился Господь нашъ І. Х.

6. *Коаліевамъ*, вступя во владѣтельство съ своею фамиліею *Геугана*, или *Гевана*, не государствовалъ болѣе 44-хъ лѣтъ, владѣніемъ несчастія и смятенія исполненнымъ.

7. *Ксику-вуги* ввелъ фамилію *Чина*, отъ нѣкоторыхъ почитаемую ту же, что четвертая, вышереченная, отъ нѣкоторыхъ же разная. Сія фамилія издала Китаю 15 императоровъ, во время 155 лѣтъ. Государствованіе ихъ было смятеній и бунтовъ исполнено.

чувени зид, дуг нешто мање од 3.000 врста, висок 10 аршина, дебео око 6 аршина, који окружује велики део царства, како би њиме спречио нападе Татара који су непрестано узнемиравали Кинезе; појачао је тај зид честим кулама, четвороугаоним, зиданим на старински начин, тако да се целом дужином једна из друге види, како у равници, тако и по планинским врховима, и све се то и данас може видети; извео је на зид милионе војника како би ту стражарили. Та грађевина је подигнута за пет година, а на изградњи је радила трећина царевих поданика из целе државе, што значи да је око 60 милиона радника радило током целе године.

5. *Као Цу* [Бао Куо], кога су раније звали *Леуџам* [Лиу Банг], на трон је довео своју породицу *Хан*, која је владала 426 година и имала 25 царева. Под царем *Вен Тијем* [Вен Дијем], трећим [четвртим] из тог рода, измишљен је папир за писање, целе 173 године пре рођења Христа, као и штампање књига. *Ву Ти* [Ву Ди], пети [шести] цар, проширио је освајања на татарску земљу и Индију, са оне стране реке Ганг, покоривши државу Пегу [Сијам] и друге и употребљавајући топове који су за његове владавине изумљени, целих 140 година пре Христа. Током прве године владавине једанаестог [дванаестог] цара из тог рода, по имену *Ђијао Пимџи* [Лиу Кан, Пингди], рођен је Господ наш Исус Христос.

6. *Коалијевам* [Чаолие Ванг], који је на трон ступио доводећи своју породицу *Сеукан* [Шугуо] или *Жеван*, није владао више од 44 године, а та владавина протекла је у знаку несрећа и немира.

7. *Сику Вуџи* [Сима Јен Вуди] увео је на трон породицу *Ћин* [Ћин], за коју неки сматрају да је иста она која је овде наведена као четврта, док други мисле да то није иста породица. Та породица дала је Кини петнаест царева, за време од 155 година. Њихова владавина била је пуна метежа и побуна.

8. *Каоку-вуги*, или *Лиэву*, глава фамилии *Сума*, которая съ восьмью императорами государствала 59 лѣтъ. Подъ сею династіею раздѣлено было имперіумъ Китайское въ государства сѣверное и полуденное, подъ двумя императорами, съ чемъ умножилось и несогласіе междоусобное и партіи съ непрестанною войною между обоими владѣтелями.

9. *Каоти*, прежде называемый *Сіао таокимъ*, ввелъ новую фамилію *Чи*, которая имѣла пять императоровъ въ 23 года владѣнія.

10. *Каопу-вуги*, прежде называемый *Сіаоіенъ*, учредилъ фамилію *Леама*, которая владѣла 55 лѣтъ четырьмя императорами.

11. *Каоко вуги*, называемый и *Кимпасіенъ*, вшелъ на престолъ, ввелъ свою фамилію *Вина*, которая имѣла черезъ 33 лѣта пять императоровъ.

12. *Каоку-венти*, прежде называемый *Янсіенъ*, былъ глава фамилии *Суа*, которая государствала, подъ тремя только императорами, 29 лѣтъ.

13. *Ксинъ Гоати*, прежде называемый *Ли івенъ*, утвердилъ фамилію *Тамга*, которая владѣла 20-ю императорами 289 лѣтъ. Во время сей династіи Евангеліе проповѣдано было въ Китаѣ и христіанство позволено, понеже Каокумъ, 3-й императоръ сей фамиліи, построилъ церкви истинному Богу и многіе прочіе показались ревнители къ вѣрѣ христіанской. Степные Татары во время 8-го императора Таикумъ возмутили войною Китаѣ.

14. *Таикумъ*, прежде называемый *Кувемъ*, ввелъ свою фамилію *Геулсамъ* на престолъ, которая только двумя императорами владѣла 16 лѣтъ.

15. *Куамъ кумъ*, отъ генерала войскъ вошелъ на престолъ съ своею фамиліею *Геутамъ*, которая съ че-

8. *Каоку Вуџи* [Гао Вуди] или *Лије Ву* [Лиу Ју], био је глава породице *Сума* [Сунга] која је са осам царева владала 59 година. Под том династијом Кинеско царство поделило се на две државе – северну и јужну, под влашћу двојице царева, па се повећао и број унутрашњих сукоба и деоба уз непрестани рат између тих владалаца.

9. *Каоџи* [Гаоди], који се раније звао *Сјао Таоким* [Сјао Даоченг], увео је у трон нову породицу *Ги* која је имала пет царева и владала 23 године.

10. *Каоју Вуџи* [Гаоцу Вуди], који се раније звао *Сјајојен* [Сјајојен], увео је у трон породицу *Леама* [Лианг] која је владала 55 година и имала четири цара.

11. *Каоко Вуџи* [Дао Вуди], кога су звали и *Кимџасјен* [Туо Багуи], ступањем на престо устолочио је своју породицу *Вина* [Веи] која је владала 33 године и имала пет царева.

12. *Каоку Венџи* [Гаоцу Венди], кога су раније звали *Јанкиен* [Јангђиен], био је глава породице *Суа* [Суи] која је са тројицом царева владала 29 година.

13. *Син Јоџи* [Син Јаоди, Гаоцу], кога су раније звали *Ли Ивен* [Ли Јуен], увео је у трон породицу *Танџа* која је владала 289 година са 20 царева. За време те династије у Кини је проповедано јеванђеље и дозвољено је хришћанство, да би *Каокум* [Гаоцунг], трећи цар из тог рода, изградио цркве јединоме Богу а и многи други су се показали брижљивим чуварима вере хришћанске. Степски Татари су за време осмог [једанаестог] цара *Тајкума* [Даицунг] повели рат против Кине.

14. *Тајкум* [Таицу], кога су раније звали *Кувем* [Чу-вен], увео је у трон своју породицу *Хеулеам* [Хоулианг] која је имала само два цара и владала је 16 година.

15. *Куам Кум* [Чуанг Цунг] од војног генерала уздигао се до цара, доводећи на престо своју породицу *Хеуџам* [Хоутанг] која је са четири [→]